

Nabestaandenpensioen voortaan zelf regelen past bij groeiende diversiteit aan leefvormen

Fieke van der Lecq is onder andere hoogleraar Pensioenmarkten aan de Vrije Universiteit in Amsterdam. Reageer via expert@fd.nl.

Pensioenen zijn in Nederland geïndividualiseerd. Mensen bouwen pensioenrechten op als individuele werknemer, waarbij geen rekening wordt gehouden met hun leefsituatie. Dat is praktisch bij toenemende diversiteit in leefsituaties, zowel tussen mensen als door het leven heen. Bovendien wordt daarmee voorkomen dat werknemers met veel afhankelijke gezinsleden meer uit de gemeenschappelijke pensioenpot ontvangen dan hun collega's met weinig financieel afhankelijke gezinsleden. De solidariteit tussen collega's beperkt zich tot het langlevensrisico.

Voor het nabestaandenpensioen geldt een uitzondering. Als pensioenfonds een nabestaandenpensioen aanbieden, moeten alle werknemers daaraan meebetalen, of ze nu wel of geen partner hebben. Dat is geen probleem bij nabestaandenpensioen op kapitaalbasis, waarbij mensen zelf pensioen sparen voor hun eventuele nabestaande. Als die er op pensioendatum niet blijkt te zijn, kan dat bedrag worden toegevoegd aan het eigen pensioen. Tegenwoordig is het nabestaandenpensioen echter vaak verzekerd, waardoor het op risicobasis wordt aangeboden. Dan betalen werknemers zonder partner mee voor een risico dat zij niet lopen en kunnen zij dit ook niet op pensioendatum repareren.

Nabestaandenpensioenregelingen op risicobasis kunnen tot ongewenste situaties leiden. Denk aan werknemers die van baan wisselen en hun opgebouwde pensioen meenemen naar het nieuwe pensioenfonds. Als zij van een regeling op kapitaalbasis naar een regeling op risicobasis gaan, wordt het kapitaal veelal toegevoegd aan hun eigen pensioenopbouw en hebben ze navent minder dekking bij overlijden. Er is zelfs helemaal geen dekking als werkzoekenden overlijden. Bij kapitaaldekking zou hun eerder opgespaarde nabestaandenpensioen kunnen worden uitgekeerd.

Los van de dekking zijn er andere problemen met het nabestaandenpensioen. De Algemene nabestaandenwet (Anw) is sterk versoberd, waardoor voor veel mensen geen aanspraak meer geldt. Slechts sommige pensioenregelingen bevatten een Anw-hiaatregeling voor de nabestaanden. In andere pensioenregelingen wordt onderscheid gemaakt naar de leeftijdsverschillen tussen partners. De gedachte is dat jonge nabestaanden nog lang leven en daarmee op de gezamenlijke pensioenpot teren. Omdat de onderlinge solidariteit

ILLUSTRATIE: HEIN DE KORT VOOR HET FINANCIËLE DAGBLAD

hier eindig is, worden de aanspraken verminderd naar rato van het leeftijdsverschil tussen de overleden werknemer en de nabestaande partner.

In 2017 heeft pensioendenktank Netspar studie gedaan naar het nabestaandenpensioen. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen overlijden voor en na pensioendatum. Uiteenzet wordt dat er twee basisprincipes zijn waartussen kan worden gekozen. Het eerste is een duuruitering, met als doel nabestaanden hun verdere leven van een inkomen te voorzien. Daar hangt een stevig prijskaartje aan.

GEWENNINGSUITKERING

Het tweede principe is een gewenningsuitkering, waarbij het doel is de nabestaande te ondersteunen bij het omschakelen naar een nieuwe fase, met eigen inkomsten uit werk en zo nodig een verhuizing. Door de beperking van de uitkering zal hier sneller draagvlak voor te vinden zijn. Dat is van belang bij de vraag wie moeten meebetalen aan de nabestaandenpensioenregeling: alleen degenen met een partner of ook degenen die er geen aanspraak op zullen maken?

De kans dat werknemers voor pensioendatum overlijden is relatief klein. Daarom kan iedereen met een partner meebetalen voor dit risico, zeker in geval van een kortlopende gewenningsuitkering. Die zou dan niet moeten afhangen van het aantal dienstjaren bij de laatste werkgever. Misschien is zelfs een arbeidsvormneutrale variant mogelijk, waaraan ook zzp'ers meedoen. In dat geval valt ook te denken aan netto-opbouw, los van pensioenregelingen. Dan zou er wel een verzekeringsplicht gelden, maar mag men zelf de verzekeraar kiezen, net als bij de zorgverzekering.

Een bijkomend voordeel van netto-opbouw is dat de uitkering aan de nabestaande onbelast kan blijven. Op die manier regelt elke werkende met partner het nabestaandenpensioen voortaan zelf. Dan kan meteen de AOW-franchise in de nabestaandenpensioenen worden afgeschaft, want die werkt in het nadeel van laagbetaalden.

Voor nabestaanden van reeds gepensioneerden zou een duuruitering meer voor de hand liggen dan een gewenningsuitkering. Die nabestaanden zijn dan immers vaak zelf al op een

leeftijd waarin hun verdienvermogen moeilijker te verhogen valt. De hoogte van hun uitkering kan samenhangen met het aantal werkjaren van de overleden gepensioneerde. Ook hier geldt dat een arbeidsvormneutrale variant, al dan niet met netto-opbouw, een verbetering kan zijn ten opzichte van de huidige regelingen. Bijkomend voordeel is dat de regelingen niet meer verschillen per fonds, maar uniformer gaan worden. Daardoor weten mensen beter wat ze kunnen verwachten.

VEEL HAKEN EN OGEN

Natuurlijk zijn er nog veel haken en ogen. Denk aan het bijzonder nabestaandenpensioen dat mensen ontvangen als hun ex overlijdt. Dat is belangrijk voor de generaties vrouwen die vroeger bij hun huwelijk werden ontslagen, of geen pensioen mochten opbouwen.

Dit probleem zal echter minder worden naarmate meer partners in hun eigen inkomen mogen en kunnen voorzien. Wie daar anders over denkt, kan zich bijverzekeren. Ook hier zal de individualisering doorzetten en dat past bij de toenemende diversiteit in leefvormen.

**orkom dat
rknemers zonder
tner meebetalen
or een risico dat
niet lopen**